

Н.В. Кривцова

*психолог «Центру підготовки і складання ОСКІ (об'єктивного структурованого клінічного іспиту)» Одеського національного медичного університету, кандидат психологічних наук
e-mail: kryvtsova.natalya@gmail.com*

«МАПА» ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ І МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ САМОГАРМОНІЗАЦІЇ СТВОРЮВАЛЬНИХ СИЛ СТВОРЮВАЛЬНОГО ЗНАННЯ ОСВІЧЕНОЇ ЛЮДИНИ

Розмірковуючи про «формування» освіченої людини (ОЛ) і потенціал інноваційної освіти, слід уникати спрощеного розуміння сутності цього процесу і нарешті зрозуміти, що формальне впровадження навіть найсучасніших «технологій» і різноманітних освітніх практик ще не забезпечує можливості її самоздійснення через осутнення і самогармонізацію сутнісних сил особистості дослідника інформаційних ресурсів, не гарантує набуття «людяно-мірності/-вимірності» (тобто людяність як мету) і нормотворчого змісту цього процесу.

Сучасне наукове знання дає людині моделі пояснення і визначень різноманітних явищ і процесів природного походження чи соціально-культурного, але й значну кількість «інформаційного хаосу» і «невизначеностей». Саме тому пріоритетом освіти стає навчання алгоритмам дослідження інформаційних ресурсів, а також принципам розуміння природи випадковості, хаосу і невизначеності. Це означає перехід від моно-дисциплінарності до мульти-, між- і трансдисциплінарності освіти, яка до того ж має бути наповненою особистісним, ціннісно-смісловим контекстом антропокультурної складності (І. Доннікова), що не тільки робить освіту випереджальною щодо викликів суспільства, але й «пробуджуючою» створювальні сили людини і людства. Ми також поділяємо зазначені Е. Мореном принципи освіти, що визначають її стратегію та перехід із сфери трансляції наукового знання і/або генерації нової в сферу «людиностворювальних» інновацій щодо підвищення «створювальних сил (СС) створювального знання (СЗ)» (Н. Кривцова) ОЛ. Йдеться про антропоетику і формування «планетарної свідомості» (Е. Морен) в освіті і «усвідомленої свідомості» (Е. Морен), що актуалізує пошук відповідних освітніх моделей навчання методам розуміння взаємовідносин людини з Всесвітом на різних рівнях, що надають можливість врахувати складності людини і взаємних впливів між людьми в складному світі її фізичного, біологічного, культурного, соціального, історичного вимірів, зрозуміти нарешті недосконалість власних знань й освіти як природнього стану «антропокультурної складності» (І. Доннікова), що сприятиме зростанню її можливостей протистояти викликам сучасності, що підвищує готовність дослідника інформаційних ресурсів до самоздійснення особистості професіонала через «стрибок» потенціалу самореалізації особистості, осутнення і самогармонізацію її СС, та саме в цьому полягає смисл «освіченості». Причому енциклопедизм конкурентно-спроможного фахівця означає не його інформованість, а здатність до накопичення знань, вмінь та навичок протягом життя – це не самоосвіта, перш за все, це – перехід до оволодіння уміннями встановлювати зв'язки між розрізненими точками зору при засвоєнні знань, перетворюючи їх в активний цикл

самоздійснення. Одним з найважливіших завдань стає формування не «людини нового типу», а створення нового еволюційного рівня буття і само-взаємостворіння нового виміру «мультиформної єдності» (Н. Кривцова) людини з Всесвітом як «різничево-багатовимірних полісутнісних автопоетичних цілісностей» (РБПАЦ) (Н. Кривцова) та переорієнтація освіти на підготовку фахівців-трансфесіоналів.

Саме тому для вирішення проблем дослідження механізмів і детермінант самогармонізації СС і самоздійснення ОЛ було проведено концептуалізацію феноменів антропокультурної складності в межах постнекласичного підходу та створено де-кілько моделей, зокрема гравітаційно-хвильову модель самогармонізації СС та самоздійснення ОЛ в «мульти-формної єдності» з Всесвітом, яка здатна до трансфесіоналізму. Досвід використання авторських моделей освітнього коучингу і педменеджменту також підтверджує, що саме доповнення професійних компетенцій універсальними – людяно-вимірними, актуалізує роль саме світоглядної складової університетської освіти в цілому.

До того ж за результатами дисертаційного дослідження психологічних особливостей потенціалу самореалізації особистості було виявлено транс-властивість особистості трансфесіоналу, яка визначається нами як «створювальні сили освіченої людини» (СС ОЛ) (Н. Кривцова), що не тільки стають необхідною умовою її автопоезису як живої істоти, а й виконують функцію джерела свідомого творчого самозмінювання і особистісно-професійного самовдосконалення, зростання її ресурсів і резервів варіативності самоздійснення. Саме ця емерджентна властивість ОЛ виконує три функції синергії: як зняття протиріч, як джерела її індивідуалізації і самотрансценденції; активізує її суто «людяні» потенції та здатність до сизигії з Всесвітом в цілому. Слід також зазначити, що СС СЗ особистості трансфесіонала це характеристика як власне знання (творчого і інноваційного) і його функцій (узгоджувана, синергійна та самотрансцендентна за суттю) так ще й являє собою емерджентну властивість ОЛ, здатної до самоздійснення і ко-еволюції в мультиформної єдності з Всесвітом. Це інформаційний вимір ресурсності людини, що забезпечує можливість творчого самозмінювання в складному мінливому світі зі збереженням продуктивності і автентичності її життя в цілому, які стають джерелом її самодійснення і самостворювальної діяльності, де народжується цілісність смислу (або смислів) та форм його (їх) втілення, взаємозумовленість особистісних цінностей і цілей та засобів їх досягнення.

Стає питання підвищення якості освіти через створення відповідних умов для осутнення і самогармонізації СС особистості дослідника інформаційних ресурсів, де поряд з формуванням базових академічних компетенцій (hard skills), цифрових (digital skills) та соціально-особистісних (soft skills), ще й з'являється можливість накопичення ресурсів як мета-рівня, так і вузько спрямованих специфічних особистісно-професійних.

Якщо на рівні буденного оперування смислами тієї чи іншої інформації немає необхідності фіксування уваги на численних тонкощах смислових відмінностей і їх безлічі дуже близьких понять, а вибирається яке-небудь одне тлумачення, що має особистісний сенс, на рівні оперування смислами наукової інформації доцільно звернення до SMART-моделі «МАПА» (Н. Кривцова) як до методологічного інструментарію осутнення феноменів антропокультурної

складності як різницево-багатовимірних автопоестичних цілісностей. Досвід використання даної технології показав можливість виявлення сенсу-утворюючих ознак, коли до розгляду приймаються всі їх образи і смисли, які мають навіть незначну ймовірність свого вживання, а головною функцією загального сенсу стає формування умов для утворення нових ідей і смислів і поданням їх у вигляді ціннісно-сміслового континууму інформаційних ресурсів з урахуванням як «абсолютного» (загальноприйняті наукові факти) так і «відносного» вимірів (з особистісно-значущого досвіду) сенсу буття і авто-еко-каузальної організації семантичного поля енергетично-інформаційного простору-часу. Її концептуальну основу складає гравітаційно-хвильова модель самогармонізації СС мультиформної єдності антропокультурної складності з Всесвітом, яка дозволяє розглянути механізм і детермінанти «народження» нової цілісності – ОЛ – як синергійного ефекту її автопоезису та узгодженості дисипативних і кумулятивних процесів авто-еко-організації мульти-формної єдності РБПАЦ як антропокультурної складності системи-мережі «людина-освіта».

Отже у цьому складному й нескінченному переплетінні космофізичного і антропокультурного вимірів самоздійснення ОЛ, де благополуччя кожного цілком залежить від якості взаємозв'язків і когерентності процесів, готовності особистості дослідника інформаційних ресурсів до сизигії і ко-еволюції з Всесвітом, народжуються СС СЗ особистості трансфесіонала.

Зміст

Музика О.Л. Здібності як особистісні цінності і як чинники розвитку самоефективності обдарованої особистості.....	6-8
Атаманчук Н.М. Розвиток творчості в дітей: психологічний ресурс арт-технік.....	9
Бучма В.В. Педагогічна майстерність вчителя у взаємодії з обдарованими учнями підліткового віку.....	10-11
Завадська Т.В., Войтович М.В. Емоційне вигорання вихователів дитячих навчальних закладів у контексті їх професійного самоздійснення.....	12-13
Гавриловська К.П. Модель BASIC Ph у роботі психолога.....	14-15
Гнатюк О.В. Розвиток мотивації до навчання обдарованих учнів в освітньому просторі...	16-17
Горбенко Ю.Л. Роль обдарованої особистості в умовах рефлексивного управління інформаційним суспільством.....	18-19
Гуменюк Г.В. Креативність як чинник професійної продуктивності вченого.....	20-21
Гурлєва Т.С. Споглядання як ліки від нудьги: допомога дітям під час карантину.....	22-23
Гурова О.В. Психологічна резилентність. Батьківська допомога дітям під час карантину..	24-25
Дзюбка Л.В. , Шатирко Л.О. Деструктивна взаємодія в освітньому просторі та її вплив на психічний розвиток обдарованих учнів.....	26-27
Дригус М.Т. До проблеми розвитку обдарованої особистості у парадигмі особистісної ефективності: концептуальні ідеї Г.С. Костюка.....	28-29
Завязун Т.В. Комунікативний компонент як складова професійної компетентності педагога закладу дошкільної освіти.....	30-31
Загурська І.С. , Добровольська А.В. Референтність батьків як основа розвитку здібностей підлітків.....	32-33
Загурська Е.В. Д. М. Овсянико-Куликовський та О. О. Потєбня: до питання наукової спадкоємності.....	34-35
Каплуненко Я.Ю. Нейропсихологічні передумови креативності.....	36-38

Карабасва І.І.	
Особливості міжособистісного спілкування педагога з дітьми в процесі активізації їх пізнавального інтересу.....	39
Коваленко Ю.В.	
Духовно-ціннісний компонент педагогічної взаємодії як підґрунтя саморегуляції розвитку здібностей обдарованої особистості.....	40-41
Корольов Д.К.	
Розробка шкали відповідей опитувальника особистісних цінностей обдарованих студентів.....	42-43
Кривцова Н.В.	
«МАПА» як методологічний і методичний інструментарій самогармонізації створювальних сил створювального знання освіченої людини.....	44-46
Кружева Т.В.	
Професія, як здоров'я зберігаюче середовище.....	47
Купрєєва О.І.	
Ціннісні аспекти самореалізації студентів.....	48-49
Курбатова А.О.	
Психологічні особливості професійної орієнтації старшокласників з інвалідністю.....	50-51
Музика О.Л., Музика О.О.	
Індивідуальна інтерпретація результатів тесту «Профіль професійної самоефективності студентів».....	52-55
Музика О.Л., Чекрижова М.М.	
Конструювання індивідуальних інтерпретацій результатів тестування за методикою «Психологічне благополуччя» (К. Ріфф) на Е-платформі «Обдарованість тест online».....	56-58
Нечаєва О.С.	
Вплив стилю дитячо-батьківських стосунків на формування ціннісної сфери молодшого школяра з ознаками інтелектуальної обдарованості.....	59-60
Никончук Н.О.	
Освітнє середовище та розвиток здібностей молодших школярів в умовах традиційної системи навчання.....	61-62
Панасенко Н.М., Войтович М.В.	
Професійна життєстійкість представників соціономічних професій.....	63-64
Пенькова О.І.	
Психологічне благополуччя як умова становлення особистості.....	65-66
Поклад І.М.	
Дослідження психологічних проблем формування вмінь у процесі розвитку особистості.....	67-68
Рудюк О.В.	
Взаємозалежність цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі з характеристиками їх функціональних его-станів.....	69-70
Савченко Т.Л.	
Визначення специфіки професійної життєстійкості викладачів.....	71-72

Сердюк Л.З.	
Емпіричні кореляти мотивації самореалізації особистості.....	73-74
Сніжна М.А.	
Порівняльний аналіз особистісних цінностей підлітків з образотворчими здібностями та підлітків контрольної групи за методикою Ш. Шварца.....	75-77
Соловей Я.Г.	
Особистісні цінності музично обдарованої особистості.....	78-79
Соловйова Л.І.	
Цінність гри для сучасних дошкільників.....	80-81
Сторож О.В.	
Творча соціалізація особистості.....	82-83
Терещенко Л.А.	
Формування духовності дитини дошкільного віку.....	84-85
Терещук А.Д.	
Психоемоційний стан особистості в умовах карантину.....	86-87
Черкаський А.В.	
Психологічні чинники формування ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	88
Чиханцова О.А.	
Самоізоляція та якість життя особистості.....	89-90
Яворська-Ветрова І.В.	
Ціннісне самоствавлення у системі ставлень особистості.....	91-92

УДК 159.943

Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір: тези доповідей X наук.-практ. семінару., 23 квіт. 2020 р. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020. 92 с.

У збірнику представлено тези виступів учасників традиційного науково-практичного семінару лабораторії психології обдарованості «Розвиток обдарованої особистості в освітньому просторі: ціннісний вимір». Авторами намічено ряд евристичних підходів до вивчення особистості загалом і аксіогенезу обдарованої особистості зокрема. Збірник об'єднує наукові студії як відомих дослідників, так і студентів та аспірантів, які розпочинають свій науковий шлях.

Тексти тез представлені в авторській редакції.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 6 від 30.04.2020 р.)

Комп'ютерний макет: М.М. Чекрижова

© Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2020

**ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОЛОГІЇ ОБДАРОВАНOSTI**

РОЗВИТОК ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ: ЦІННІСНИЙ ВИМІР

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ X НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

23 квітня 2020 року

Київ - 2020